

Setembre social | | Actualitzat el 19/12/2024 a les 06:00

?Eva Vilaseca: «Necessitem construir relats d'altres futurs possibles, o de camins possibles per arribar a aquest futur»

Entrevista a Eva Vilaseca, una de les impulsores de l'Assemblea Catalana per la Transició Ecosocial i co-coordinadora del llibre 'Futurs (im)possibles' | «Cal un moviment ecologista amb més força, que vagi més enllà de l'ecologisme i amb capacitat de generar propostes i defugir de l'ecologisme del no»

Eva Vilaseca, recolzada en una de les naus de Can Batlló, a Barcelona | Josep Comajoan Colomé

Eva Vilaseca (Barcelona, 1985) és una de les impulsores de l'Assemblea Catalana per la Transició Ecosocial (acTe). Biòloga especialitzada en Ecologia i Economia Social i Solidària, és sòcia treballadora d'Espai Ambiental. També co-coordina el Cercle de Transició Ecosocial da Coòpolis i és membre de la permanent de la Xarxa d'Economia Solidària (XES). Recentment ha coordinat amb Rubèn Suriñach el llibre Futurs (im)possibles, una obra col·lectiva amb propostes i imaginaris per una transició ecosocial que s'ha presentat aquest dimecres a Barcelona.

Què és l'Assemblea Catalana per la Transició Ecosocial?

És un comú de moviments col·lectius i persones que compartim l'ambició i el desig de fer un canvi de rumb cap a una transició ecosocial a Catalunya. Som entre 300 i 400 persones i col·lectius. El

moment de crisi ecològica requereix respostes més contundents, i des de la classe política no s'està a l'altura ni s'estan donant respostes en aquest sentit. Proposem que des de la societat civil organitzada, sumant tota aquella gent que fa anys que estem treballant en aquesta direcció, ajuntar-nos per a, nosaltres sí, poder donar respostes.

I com es concreta aquesta resposta?

Ho materialitzem en quatre objectius, quatre reptes. Un és que volem ser una veu per una transició ecosocial a Catalunya, per poder incidir a mitjans de comunicació, a l'esfera pública, política. Un segon objectiu, que avui és el que està agafant més centralitat, és construir i detallar un programa polític per una transició ecosocial a Catalunya, amb capacitat de cohesionar moviments, col·lectius i persones entorn d'aquest projecte en un procés de construcció d'aliances. O sigui, l'Assemblea Catalana per a la Transició Ecosocial, al final, és també un procés i un espai d'aliances. I també tenim un objectiu en l'àmbit territorial; des de l'autogestió territorial i local col·lectiva, poder impulsar processos de canvi més enllà de les institucions i, si cal, donar suport o impulsar mobilitzacions unitàries. Cal un moviment ecologista amb més força, que vagi més enllà de l'ecologisme i amb capacitat de generar propostes i defugir de l'ecologisme del no. Un moviment propositiu amb capacitat d'incidència, força i legitimitat.

Quina acollida esteu tenint per part dels moviments?

Depèn dels moments. D'entrada, ha sigut molt bona. Hi ha hagut moments com el Fòrum per a la Transició Ecosocial, o quan s'ha generat la proposta de les primeres 50 mesures per a la transició ecosocial de Catalunya. Hi ha ganes i interès de navegar cap aquí. Potser cal perfilar l'estratègia, però la gent necessita propostes concretes.

Parleu de transició ecosocial. La clau és afegir el social a l'eco, o no només és això?

És una transició ecològica des de la justícia social, perquè sigui una transició justa i democràtica. Per reorganitzar-nos política, econòmica i socialment dins els límits planetaris, però sense deixar ningú enrere. Garantint una vida i un futur per a totes. Neix el terme de transició ecosocial per diferenciar-se d'altres propostes de transició ecològica que estan sobre la taula, propostes de transició ecològica capitalista en què sí que hi ha una voluntat de generar una transformació econòmica, però en base a que aquest futur que es vol garantir sigui cada cop per menys persones.

Eva Vilaseca: «La transició ecosocial ha de ser un procés il·lusionant, un procés desitjable» Foto: Josep Comajoan Colomé

I l'ecofeminisme, com es defineix en tot aquest núvol de conceptes?

No ens hem de perdre en els conceptes. No sé si és important que la gent sàpiga la definició d'ecofeminisme, que potser és una cosa que ens impedeix arribar a més gent, tots aquests palabrejós. L'ecofeminisme és una proposta política, però també és una cosmovisió, és una filosofia, que pot situar-nos en molts llocs, que parla que hem de reorganitzar-nos, hem de reorganitzar la nostra vida en comú social tenint en compte la nostra interdependència i ecodependència, posant al centre aquestes transformacions polítiques que proposem, la sostenibilitat de la vida en tota la seva dimensió. La sostenibilitat de la vida amb una perspectiva ecològica, i amb una perspectiva de les nostres vides, les cures i les nostres relacions. És un canvi d'enfoc.

I el decreixement, com el definiries? I, sobretot, com el concretaries? Sobretot perquè decreixem totes per igual i al mateix temps, sense preservar alguns privilegis als que es resisteixen a decreïxer.

És un procés inevitable. Els propis límits planetaris ens porten a decreïxer energèticament i materialment. La disputa és en com decreixem i qui decreïx. També és un marc polític, filosòfic i cultural. És una idea política que neix del moviment decreixentista, un moviment que ve d'un lloc molt concret, que és Europa, d'uns senyors del món de l'acadèmia europeus. De fet, m'agrada més parlar de transició ecològica, d'ecologisme, perquè una transició ecològica o social, passa per un decreixement de l'economia. O una proposta ecofeminista de l'economia passa per un decreixement. Perquè la paraula en si, és poc útil, explica poc, perquè pots pensar que decreixement és només parar de créixer, quan hi ha moltes coses que estem buscant, que són vides bones per a tothom.

En una entrevista deies: «Si ens quedem amb el brindis al sol de dir que volem un canvi de model, és difícil connectar amb la gent». Què cal fer per anar més enllà d'aquest brindis al sol, per connectar amb tota aquesta gent, que és l'afectada per tota aquesta problemàtica, aquestes necessitats?

Ens falta concreció, i ens falta sobretot el com. El què el tenim clar. Tenim 50 llibres de gent que ha pensat sobre el que hem de fer, sabem quantes emissions hem de reduir, sabem que hem de disminuir la indústria del porc, sabem que hem de fer una transició energètica, impulsar les renovables? Però aquí el repte és concretar i situar el com en els territoris i en les vides de la gent. En una temporalitat i una materialitat. Sense deixar ningú enrere, que sigui un procés il·lusionant, un procés desitjable. A la pràctica, és un procés difícil, i com a ecologisme, com que la proposta és poc situada? A la nostra proposta del sí li falta cos. Hi ha molta feina feta, però potser li falta cos.

Però s'està explicant bé? Per exemple, en el tema de l'aeroport, que hi hagi discursos que ho centren molt en els ànecs de la Ricarda, i no en que el que volem és que no arribin tants avions? S'està explicant bé a tothom?

En el cas de l'aeroport qui ha generat aquest discurs, no és l'ecologisme. Són tots els partidaris de l'ampliació de l'aeroport, perquè és molt més fàcil combatre l'ecologisme dient que el que volen és salvar quatre ocellets. És cert que és complicat combatre aquesta idea d'ecologisme que estan volent instaurar. Però segurament també perquè alguna por o alguna preocupació deuen tenir, perquè cada cop hi ha més gent preocupada pel canvi climàtic, per les qüestions ambientals. L'ecologisme està present en la gent. Però també té una mirada molt sistèmica. Hi ha la part de la Ricarda, però evidentment no volem més vols perquè volem un canvi de model, un altre model de desenvolupament de Catalunya, i si no volem una ampliació de l'aeroport és per l'impacte directe en les nostres vides, en la turisticació, en l'habitatge... Són reptes en l'àmbit discursiu vincular aquesta ampliació de l'aeroport amb l'habitatge.

«L'economia social i solidària s'ha de posar al servei de la transició ecosocial»

Però la gran majoria es queda amb l'anècdota dels ocells. Se'ns ha venut que la contaminació dels avions ve pel consum de combustible, però no pel que comporta l'arribada de més avions.

Jo no crec que tothom estigui pensant que el problema de l'aeroport és només la Ricarda. Hi ha molta gent preocupada amb que ens estem carregant al món, que no hi ha futur, que està preocupada del futur dels seus fills. Hi és i es veu aquesta preocupació. Per això és una barbaritat la proposta de l'ampliació de l'aeroport. Està molt en contra d'un sentit comú que cada cop és més majoritari. Fins i tot et diria que hi ha un ecologisme silencià, hi ha més ecologistes del que ens pensem, i el que potser ens falta és una proposta des d'on acollir aquest malestar. Una proposta concreta, creïble, esperançadora, no un ecologisme desesperançat.

Però alguns pensen que separant la brossa a casa ja han complert.

Això és un greu problema, perquè, a part, si ho mires en l'àmbit de les emissions, separar la brossa a casa no és l'afectació que té. Si ens posem a parlar d'accions individuals per frenar la crisi climàtica, potser reciclar està en el número vuit. El principal és canviar la dieta. I, en canvi, està més popularitzat, perquè ens han venut unes polítiques ambientals, digues-li de maquillatge, digues-li ecosoft, però que no són profundes, que no toquen a l'arrel, que no tenen un projecte polític al darrere, i ens han generat aquesta pel·lícula, aquestes creences, que per mi sí que són un

problema. I el pitjor és que dius: mira, portem 30 anys amb aquest tema, quan era petita a l'escola, ja era la principal acció mediambiental, i dius que almenys serem pioners en el reciclatge, però ni això! Llavors, què hem estat fent? Res!

Eva Vilaseca: «La transició ecosocial és una transició ecològica des de la justícia social, perquè sigui una transició justa i democràtica» Foto: Josep Comajoan Colomé

De fet, en la mateixa entrevista que citava abans, deies: «El discurs del consum responsable ha fet molt mal (...) Fa 30 anys que s'explica que amb la suma de canvis individuals podríem fer front al canvi climàtic, i és mentida».

És un titular descontextualitzat d'una conversa. Les accions individuals tenen un valor, tampoc cal que ho tirem a les escombraries. Però és que no va d'això. És un projecte polític. No és baixar al súper amb la tote bag a comprar tomàquets ecològics. Sempre ha estat un projecte polític, però potser ara és més urgent plantejar-ho en aquests termes.

I l'anomenada economia social i solidària, en el sentit més ampli, més comunitari, quin paper juga en tot plegat? En realitat, no som una baula poc més que anecdòtica en la cadena capitalista?

Sí, som petits, però alhora, construir el futur que plantejem, amb una transició ecològica feta des de la justícia social i una transformació profunda del nostre model econòmic, a mi m'és, bastant impossible imaginar-ho sense una economia social i solidària, un cooperativisme fort. És una eina que ha de formar part d'aquest procés. I l'economia social i solidària s'ha de posar al servei de la transició ecosocial.

A vegades t'has mostrat crítica amb el fet que des de l'economia social i solidària es té poc en compte la perspectiva ecologista.

Sí, tradicionalment, la dimensió democràtica ha sigut molt central, i la inclusió social, l'anticapitalista, també. Però la dimensió ecològica, no hi ha sigut. Més recentment, en els últims quatre anys, sí que està penetrant l'ecologisme dins el moviment cooperatiu. Però jo que vivia a fora, quan arribo i veig tot això, dic: uau!, que potent!, però? hola, on és l'ecologisme aquí?

«No podem limitar-nos a anar generant ocupació en el cooperativisme, sinó que hem de pensar què cal cooperativitzar, quins són els sectors estratègics; hauríem de centrar forces en l'alimentació i l'energia»

Però una mica també viceversa, no? El moviment ecologista històric, exceptuant algunes qüestions energètiques puntuals, tampoc havia actuat gaire en sintonia amb l'economia social i solidària.

Sí, potser en el moviment de les ciutats en transició, o a Llatinoamèrica, amb les economies populars, però és cert que aquí l'ecologisme estava en un to molt conservacionista. Així i tot, tant l'ecologisme necessita sortir d'aquest to conservacionista i plantejar propostes que parlin de canvi de model econòmic. A part que, el cooperativisme, l'economia social i solidària, en tant que moviment que construeix, que va més enllà de les idees, necessita un ecologisme constructivista, que és una de les vies, tot i que no l'única. Amb tot, en l'economia social i solidària li detecto una falta d'estratègia.

En quin sentit?

Ens hem centrat una mica massa a autoreproduir-nos com a economia social i solidària, i com deia, falta estratègia política. Fem economia social i solidària i em pregunto per a què? No podem limitar-nos a anar generant ocupació en el cooperativisme, sinó que hem de pensar què cal cooperativitzar, quins són els sectors estratègics. Tenim força per cooperativitzar en tots els sectors estratègics. Potser que focalitzem en alguns, per exemple.

Però en quins?

Crec que hauríem de centrar forces en l'alimentació i l'energia, amb la perspectiva ecològica que estic parlant. Perquè hi ha una capacitat material de fer-ho, i hi ha propostes concretes on fer-ho. Potser hi ha àmbits on és més difícil intervenir. Aleshores, posem-nos a treballar en aquesta direcció.

Però una altra posarà el focus en les cures, una altra en la cultura, i jo te'l posaré en la comunicació, precisament pels dèficits en el relat que tenim.

Ja, ja. Bé, doncs tinguem aquest debat. No és que hàgim de deixar d'intervenir en tots els sectors; n'hi ha alguns on hem de posar més atenció, diguem-ho així. Si ens creiem l'emergència ecològica, hem de generar respostes en aquest sentit i transformar el model econòmic.

Eva Vilaseca: «L'Assemblea Catalana per a la Transició Ecosocial, al final, és també un procés i un espai d'aliances» Foto: Josep Comajoan Colomé

A l'acTe, però també a altres espais, com la XES, per posar un cas, se us té en compte en els espais on realment es couen i es decideixen les coses? A vegades es pot arribar a fer molt de soroll a xarxes, però que sigui un soroll enganyós, realment sense capacitat de gran incidència.

On es decideixen les coses, vols dir les institucions, no? És que a l'acTe tampoc estem treballant en aquesta direcció, ni de bon tros. Ara crec que el focus està sobretot a crear al carrer, en construir un programa, en generar aliances, en fer-nos forts al carrer, perquè crec que és on és més urgent estar ara. No tant en incidir en coses on és més complicat. Per molta incidència política que facis, si la gent no està allà o no hi ha una massa social a fora que ho aculli? Però, tot i això, com a ecologisme en un àmbit més general, sí que se'ns escolta. No creus que se'ns escolta? L'aeroport va parar, eh?

Sí, miraculosament.

I els Jocs Olímpics d'hivern també.

Perquè era un desastre, allò.

Bé, no sé si se'ns escolta, però la lògica d'aquest sentit comú ecosocial és molt flagrant. I el context ecològic o ambiental, cada cop ens afavorirà més, ja que la crisi ecosocial cada cop serà més greu. I mentrestant, els dirigents polítics o la gent que està prenent decisions, són poc estratègics, ens presenten cada barbaritat? És que no estan ni en el *greenwashing*. Com la proposta actual de Sílvia Paneque, que també era la d'ERC, de desvincular-nos de la pluja. El cas de l'aigua ho exemplifica molt tot. Tenim aigua, però tots els estudis diuen que tindrem un 20% menys d'aigua. Per tant, què fem? Per a qui és aquesta aigua? És per als hotels? Els tancarem la

piscina? Perquè va ploure, però ens anaven a tancar les piscines públiques? Aleshores, penso que aquests conflictes generats per la mala gestió de la crisi ecològica, poden generar conflictes socials que ens facin avançar. De fet, la nostra estratègia ha de ser poder-nos anticipar a aquests conflictes i intervenir intel·ligentment en aquests moments. Tenir propostes, tenir discurs.

En una entrevista deies que l'ecologisme no ha de ser una cosa d'ecologistes. Que necessitem un 15M ecologista o un CDR ecologistes. Somiar és gratis o ho veus realment possible? Si més no, a curt o mitjà termini.

Els moviments socials més disruptius, fins i tot revolucionaris, no són gaire planificables. A vegades són fruit? d'una guspira. El 15M brasiler va ser arran de la pujada de 20 cèntims del bitllet del bus, que va generar una tempesta als carrers. No ho podem preveure. El que sí que tinc clar és que hi ha un malestar social, cada cop més present, i en un cicle polític que molt probablement aquest malestar augmentarà. L'ecologisme està cada vegada més estès entre la població i políticament crec que ens estem organitzant en direccions prou encertades i interessants. Necessito pensar que sí que és possible perquè és necessari, que hi hagi organitzacions on l'ecologisme sigui central.

«La nostra estratègia ha de ser poder-nos anticipar als conflictes socials derivats de la mala gestió de la crisi ecològica, i intervenir intel·ligentment en aquests moments»

S'havia parlat tradicionalment de canvi climàtic i més recentment d'emergència climàtica, però ara ja hi ha qui parla de col·lapse, un concepte que ens remet a un cert catastrofisme. Hi ajuda parlar de col·lapse a l'hora de treballar les solucions o precisament és tan il·lustratiu que pot fer obrir els ulls a més d'una persona?

Clarament, jo soc del parer que no ajuda. Perquè avui una gran part de la societat està en aquest lloc, que no hi ha futur, que no hi ha res a fer, i aleshores si generem un discurs del col·lapse, directament és desmobilitzador. Més aviat necessitem construir relats d'altres futurs possibles, o de camins possibles per arribar a aquest futur, i generar imaginaris desitjables. Tampoc passar-nos d'ensucrats. En tot cas, parlar de com estem i mobilitzar altres sentiments com la ràbia i la frustració. Més aviat ens calen propostes concretes, a curt i a llarg termini, amb una mirada de futur, perquè de ja, que pugui començar a guanyar i que pugui generar l'esperança en l'avui i en la quotidianitat en l'ara.

Ara tenim un canvi de Govern a Catalunya. Quines són les polítiques que s'haurien d'aplicar de forma immediata?

És molt desesperant. Perquè ara mateix, segons la ciència més optimista, hi ha marge d'intervenció per no passar del grau i mig de temperatura fins al 2028, i tenim un Govern que arriba fins al 2028, precisament. Per tant, és un Govern en una època bastant clau en l'àmbit de l'acció climàtica. I, en canvi, tenim el despropòsit que tenim, amb els socialistes, que no estan a favor d'això. Però si imaginéssim que sí, que hi hagués un govern ecologista, com a acTe, primer de tot diferenciem les polítiques en tres blocs. Unes serien les polítiques dels límits. Aquest Govern hauria de posar límits al creixement, començant sens dubte per parar tots els macroprojectes que hi ha sobre la taula, i després començar a generar mesures de reducció dels sectors econòmics més contaminants, com l'aviació, per dir-ne un, i pactar amb l'Estat espanyol una reducció progressiva de vols, invertint en trens, etc. O una reducció de les macrogranges, pensar en un pla de reducció

del 30% almenys, dels porcs que hi ha a Catalunya, i prohibir absolutament qualsevol ampliació i creixement d'aquest sector. Però potser el més important és l'altre bloc, que són els bàsics. Necessitem generar propostes que garanteixin els mínims vitals per viure, que tothom tingui vides bones. Sobretot si tenim en compte que volem fer una reconversió productiva molt profunda. Això no ho podem fer si no garantim aquests drets a la gent. Per això crec que la renda bàsica pot ser molt interessant. N'hi ha d'altres com el mínim vital d'aigua o el mínim vital d'energia, mesures per parar desnonaments i garantir el dret a l'habitatge, o una renda bàsica universal. Si tens una renda bàsica universal, et pots plantejar començar a tocar el turisme. Si no, no podràs, serà impossible. O fes-ho progressiu, fes-ho sectorial, les rendes bàsiques començant pels sectors on volem intervenir. I després, mesures amb una visió de futur, que permetin planificar a deu anys vista, pensar una Catalunya a deu anys vista, amb una inversió en recursos que no siguin només un brindis, unes declaracions, que és el que són generalment les polítiques ambientals. En aquest sentit, proposaríem un pla de reconversió productiva. Pensar bé a fons tot això que estem intentant fer des de l'acTe, i fer-ho des del Govern, planificar com fer la reconversió de sectors econòmics claus, els que han de disminuir, els que han de créixer, etc. Associar els recursos necessaris i garantir les vides per a tota la gent que treballa en aquests àmbits.

Parlant de la vida de les treballadores? Quin paper juga el treball en tot aquest escenari? Hem d'anar cap a allò de treballar menys per treballar totes, o és un pas més endavant?

La proposta és una reducció de jornada laboral, claríssimament. O sigui, treballar menys per treballar totes, repartir el treball i canviar i transformar el treball. La proposta també passa per la reconversió de certs sectors, com l'agrícola, però altres s'han de reduir, i aquí hi haurà un gran repte, que és repensar el desenvolupament econòmic, de què viure, sobretot en territoris que estan travessats per aquests sectors econòmics, i generar-hi noves formes d'ocupació. A part de treballar menys, també hem de pensar en tot això. És una gran revolució. Per això les aliances amb el món sindical són imprescindibles en aquest procés. En realitat, és il·lusionant.

[Entrevista publicada en col·laboració amb la revista *Cooperació Catalana*]